

Д. Є. Макаренко

Лисенко Федір Остапович

ЛИСЕНКО Федір Остапович (07(19). 06. 1887, м. Бердянськ Таврій. губ., нині [Запоріж. обл.](#) – 03. 09. 1937, Київ) – геолог. Професор (1934). Від 1906 навч. у С.-Петербур. гірн. інституті, з якого 1910 виключений за участь у студент. русі. Закін. Томс. гірн. інститут (Росія, 1911). Відтоді працював на копальнях Уралу, Алтаю, Зх.-Сибір. низовини та Казахстану. На поч. 1917 повернувся в Україну, де спочатку був геологом ртут. рудників побл. ст. Микитівка (м. Горлівка, нині [Донец. обл.](#)). Потім за дорученням УЦР досліджував соляні копальні побл. м. Бахмут (нині Артемівськ [Донец. обл.](#)), кілька разів виїжджав на ст. Волочиськ (нині Хмельн. обл.) для вирішення проблеми постачання нафти з Карпат, водночас вивчав карпат. соляні поклади. 1919 – один із засн. Кам'янець-Поділ. університету; викладав у ньому курс заг. геології, разом зі студентами брав участь у відновленні зруйнов. цукроварень, млинів, фосфорит. копалень, провадив дослідж. багатьох видів буд. матеріалів, жорнового каміння та мінерал. добрив Кам'яниччини. Від 1926 – старший науковий співробітник, згодом – зав. сектору неруд. корис. копалин Інституту геології АН УРСР (Київ); за сумісн. – зав. розвідкою корис. копалин Укргеолкому, кер. секції гірн.-геол. термінології Інституту наук. української мови ВУАН, викл. Київ. худож. інституту (читав курс пластич. матеріалів) і Вищих інж. курсів Укр. н.-д. геол.-розв. інституту. У міжвоєн. період зробив знач. внесок у дослідж. неруд. корис. копалин для потреб розвитку пром. комплексу УРСР, зокрема у цей період активно вивчав вогнетривкі глини, сировину для керам. промисловості, літогр. і жорн. каміння, адсорбц. глини, фосфорити, кам'яну та калійну солі. 1936 у Києві за його та М. Ключникова редакцією вийшла друком кн. «Матеріали к изучению глин и каолинов УССР как огнеупорного сырья», у якій детально охарактеризовано 90 найгол. родовищ каолінів і вогнетрив. глин України, висвітлено їхній

хім. склад, технол. якості та запаси за категоріями А, В і С. Від 1928 очолював експедицію з пошуків корис. копалин на Роменщині, зокрема на г. Золотуха побл. с. Оксютинці (нині у межах с. Пустовійтівка Ромен. р-ну Сум. обл.). Під його керівництвом там були виявлені поклади гіпсу, мергелю, глинистих сланців, кам'яної і калій. солей, діабазів і нафти. Спрогнозовані ним на Роменщині поклади нафти, а 1936 підтверджені унаслідок бурил. робіт, сприяли відкриттю нової укр. нафтогазонос. провінції – Дніпров.-Донец. западини. Серед учнів – академік АНУ [В. Бондарчук](#). Весною 1936 тяжко захворів, однак це не завадило у наступ. році його арешту. З вересня 1937 за сфабрик. справою засудж. до смерт. кари, того ж дня розстріляний. 1956 реабілітований. До 8-ми р. ув'язнення засудж. також його дружину.

Основні праці

Сіль на Україні (в межах Наддніпрянщини). Кам'янець-Подільський, 1920; Украинский силекс и его значение для керамической промышленности // Минерал. сырье. 1927. № 35; Геологічні дослідження кременю на Кам'яниччині // Тр. Укр. н.-д. геол. інституту. 1928. Т. 2; Геологічні умови уложення покладу українського силексу та його значення для керамічної промисловості // Там само. 1928. Т. 3; Літографське каміння з Поділля // Там само. 1930. Т. 4; Рекогносцированное дослідження девонських аркозових пісковиків як динасової сировини // Корисні копалини України. К., 1934; Роменська експедиція УАН // Вісті УАН. 1935. № 6–7; Дослідження адсорбційної сировини в УРСР // ГЖ. 1935. Т. 2, вип. 2; Выявленные запасы шамотного сырья и перспектива к увеличению их // Мат. к изучению глины и каолинов УССР как огнеупор. сырья. К., 1936 (співавт.).

Рекомендована література

1. Макаренко Д., Созанський В. Життєвий шлях професора Ф. О. Лисенка // ГЖ. 1992. № 2;
2. Созанський В. Феномен Лисенка // Геолог України. 2004. № 2;
3. Макаренко Д. Голгофа українських геологів. К., 2007.

Покликання на статтю:

Лисенко Федір Остапович / Д. Є. Макаренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54906>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).